

Tidinge

VAN DIE GOUDE

jaargang 41 | augustus 2023 | 3

Muziek- en Revuegezelschap
'De Patokanen'

De Laarzenman ontrafeld?

W.L. Sauerbier als de Hendrik
Groen van de 19e eeuw?

Gouwe Verhaal:
Jenny Gouka-van Zanen

Tidinge

TIJDSCHRIFT VAN DE HISTORISCHE VERENIGING DIE GOUDE

redactie: **Henny van Dolder-de Wit**, dr. **Paul H.A.M. Abels**, dr. **Tom Hage**, mr. **Cor Revet**, dr. **Christiaan van der Spek**, drs. **Paul van Horsen** (hoofdredacteur)
tekstredacteur: drs. **Kenny Louwen** en
drs. **Jean-Philippe van der Zwaluw**
vaste medewerkers: **Marcel van Dasselaar** (archeologie), ir. **Gert Jan Jansen** (Gouwe Verhaal) met dank aan de medewerkers van: **Streekarchief Midden-Holland (SAMH)** en **Museum Gouda**
fotobewerking: **Rinus Lasschuyt**

redactieadres: **Hazelaarlaan 10, 2803 BS Gouda**
e-mail: **redactie-tidinge@diegoude.nl**

secretariaat van die Goude: **Postbus 307
2800 AH Gouda**
e-mail: **info@diegoude.nl**

ontwerp en opmaak: **Peterpaul Kloosterman, Gouda
(www.2pk.nl)**

drukkerij: **Quadraat Grafimedia BV, Oud-Beijerland**

ISSN: **0168-0498**

De 'Richtlijnen voor auteurs' en het 'Redactiestatuut van de Tidinge' zijn terug te vinden op de website van Historische Vereniging Die Goude (www.diegoude.nl)

Lid worden van Historische Vereniging Die Goude: Het lidmaatschap kost 28 euro voor particulieren en bedrijven. U kunt zich opgeven via onze website www.diegoude.nl

Opzeggen: U kunt uw lidmaatschap tot vier weken voor het einde van een kalenderjaar opzeggen. Uiteraard zijn ook overlijden en verhuizing redenen voor beëindiging van het lidmaatschap.

www.diegoude.nl

Foto voorkant: Isaac Claesz van Swanenburg, Portret van 'De Laarzenman', Pieter Cornelisz Diephorst 1521-1599 (Collectie Museum Gouda. Foto: Tom Haartsen Fotografie)

Van de redactie

Paul van Horsen

Mas van Vliet was de moeder van ons redactielid Cor Revet en speelde na de oorlog in een Gouds orkest. Het was de tijd dat de Kilima Hawaiians populair waren en gezellige avonden werden georganiseerd. Ook Gouda kende zo'n vergelijkbaar orkest onder leiding van Rien van Eeuwen. Cor had wel foto's van het orkest, maar verder was er geen archiefmateriaal. Na een speurtocht door de kranten uit die tijd is hij er toch in geslaagd de geschiedenis van het Goudse Muziek- en Revuegezelschap 'De Patokanen' te reconstrueren.

In het depôt van Museum Gouda hangt het schilderij Portret van 'De Laarzenman' van Isaac Claesz van Swanenburg. Een schilderij met een wonderlijke titel. Jildou Looze ging de uitdaging aan en verdiepte zich in de achtergrond ervan. Met de titel van haar verhaal 'Rederijker, jager of voetboogschutter? De Laarzenman ontrafeld?' maakt ze ons nieuwsgierig. We hebben overleg gehad met Museum Gouda of het kunstwerk op zaal zou kunnen hangen. Jammer genoeg bleek de conditie van het werk niet optimaal te zijn. Eigenlijk is een restauratie noodzakelijk. De afbeelding, de beschrijving en de uitleg maken toch dat u een compleet beeld krijgt en een antwoord.

Het Willem Vroesenhuis in de Goudse binnenstad was het oudemannenhuis op de hoek van de Molenwerf en de Spieringstraat. Daar woonde aan het einde van de 19e eeuw Wilhelm Lodewijk Sauerbier. Eveline van der Hulst dook in het archief van het Vroesenhuis en ontdekte dat Sauerbier veel klachten had over zijn leven daar. Was hij de 'Hendrik Groen' van het 'Het Goeijelijke Oudemannenhuis F no. 11 te Gouda' vraagt Eveline zich af?

(SAMH Beeldbank, foto B.Gompers)

'Mijn leven is in Gouda', zo beëindigt Jenny Gouka-van Zanen haar verhaal aan Gert Jan Jansen.

Verdreven uit Den Haag door de oorlog kwam zij in 1942 in Gouda terecht en ook nu wil zij er nooit meer weg. Maatschappelijke en politieke betrokkenheid kenmerken haar leven. En veelzijdigheid! Woont u in Bloemendaal of Goverwelle, dan is de kans groot dat uw huis door de Vrouwen Advies Commissie voor de Woningbouw is beoordeeld. Tegenover 'onpraktische mannen die de dienst uitmaakten' keek die commissie waarvan Jenny deel uitmaakte, of er wel aan het gebruiksgemak was gedacht.

Het Muziek- en Revuegezelschap 'De Patokanen'

Cor Revet

96

Tidings 2023

In 1944 gaan een paar Goudse jongeren die een snaarinstrument hebben met elkaar muziek maken. Dit leidt tot de oprichting van een gezelschap met een bijzondere naam: de Patokanen. Deze groep speelt zo'n twintig jaar een voorname rol in de Goudse muziekwereld. Dit artikel vertelt hun verhaal, aan de hand van oude krantenberichten¹ en foto's.

Nieuwe muziekstijlen veroveren Nederland ...

In de 16e eeuw vestigden de Portugezen zich als koloniale macht in het tegenwoordige Indonesië, op zoek naar specerijen zoals nootmuskaat en kruidnagels. Een van de gevolgen daarvan was dat de Portugese muziek zich ging mengen met de inheemse muziek. Daaruit ontstond een unieke muzieksoort vol melancholie en verlangen: krontjong.

Het woord 'krontjong' is een klanknabootsing van het geluid van het getokkel op de krontjonggitaar, een kleine gitaar met vijf snaren. Deze gitaar vormde met een tamboerijn de basis van een krontjongorkest. Later werden zij aangevuld met een viool, fluit, cello, ukulele, banjo en contrabas.

Rond 1900 werd krontjongmuziek populair in het hele Maleise taalgebied. En omdat Indische Nederlanders die

De Nieuwe Schouwburg
GOUDA TEL. 3750

WOENSDAG 16 SEPTEMBER 8 uur presenteert
Herman Rinket's Variété
Het grootste succes van 1942

DE KILIMA HAWAIIANS

Zij spelen en zingen voor U: Hawaiiian, Krontjong en Ned. liedjes. Bekend van Radio en Gramofoon . . . „Ek wil jou hê”

FANTASIO JACK JUNIOR
De Musicale Clown Toppunt v. Acrobatiek

DE 3 ROLLERS WIM v. HERPEN KATINKA KUSTER
Komische jongleurs Radio-accordeonist Liedjes a.d. piano

SAYTON-COMPAGNIE. Vermaarde Kunstwielrijders

ALS GAST: FRANS VAN SCHAIK
de zingende zwerver, vermaard van gramfofoon en radio

DE KILIMA HAWAIIANS ZINGEN NA DE PAUZE OP VERZOEK

Entreprijzen: Zaal f 1.50, Frontbalcon f 1.25,
Balcon f 1.—, Galerij f 0.75.
Kaartverkoop en plaatsbespreking vanaf Maandag van
11 tot 1 en van 7.30 tot 9.30 uur.

OVERAL UITVERKOCHTE ZALEN

Goudsche Courant 12-09-1942

1. Begin 2023 is op de website van het streekarchief Midden-Holland (<https://samh.nl/>) binnen de rubriek 'Kranten' gezocht naar 'Patokanen'. Dat gaf 261 resultaten, bijna allemaal uit de *Goudsche Courant*. Het krantenarchief van de Koninklijke Bibliotheek (<https://www.delpher.nl/>) leverde nog drie vermeldingen op.

Rederijker, jager of voetboogschutter? De Laarzenman ontrafeld?

Jildou Looge

Toen Gouwenaar Pieter Cornelisz Diephorst in 1567 besloot zichzelf te laten vereeuwigen, koos hij voor een voorstelling met een opmerkelijk aantal attributen. Het gebeurde vaker dat attributen werden gebruikt om het beroep, de dagelijkse bezigheden of de status van iemand te benadrukken, maar het waren er vrijwel nooit zo veel als op dit schilderij. Dit portret uit de collectie van Museum Gouda, met de raadselachtige titel 'De Laarzenman', telt zes attributen en ook nog eens drie verschillende teksten rondom de lijst, waaronder een gedicht. Door de aanwezigheid van dit gedicht werd tot nu toe aangenomen dat dit schilderij een rederijkersportret zou zijn en dat de teksten authentiek waren.¹ Maar zijn deze veronderstellingen wel zo vanzelfsprekend?

Op het door de Leidse schilder en regent Isaac Claesz van Swanenburg geschilderde portret is een man ten halve lijve afgebeeld. In de linkerbovenhoek is een familiewa-
pen te zien. Rechtsboven staat de datering 1567 vermeld

Isaac Claesz van Swanenburg, Portret van 'De Laarzenman', Pieter Cornelisz Diephorst 1521-1599
(Collectie Museum Gouda. Foto: Tom Haartsen Fotografie)

Wilhelm Lodewijk Sauerbier als Hendrik Groen van de 19e eeuw

Eveline van der Hulst

117

Tidings 2023

In 1555 stelde Wilhelm Wilhelmszoon Vroesen zijn woning en erf aan de Molenwerf beschikbaar '[...] tot behoefte ende onderhoudenisse van oude armen mannen die daar in woennen sullen ten eeuwigen dagen'.¹ Het huis heeft financieel zowel moeilijke als betere tijden gekend. In de begintijd werden de bewoners onderhouden van aalmoezen, maar later lukte het om een kapitaal op te bouwen, onder andere doordat de bewoners hun erfenis aan het huis moesten nalaten. Vrouwen waren niet welkom, dus een getrouwde man werd afgewezen.

Het huis werd bestuurd door vier regenten die vaak ook elders in de stad voorname posities bekleedden. Later, ongeveer halverwege de zeventiende eeuw, kwamen er regentessen bij. Het oudemännerhuis werd dagelijks

Het Willem Vroesenhuis rond 1920 (Beeldbank SAMH inv.nr. 0440. 57349 foto T.Tukker, Gouda)

draaiende gehouden door een huismeester, huismeesteres, knechten en meiden.

Uit een instructie voor de huismeester en huismeesteres uit 1912 blijkt dat zij erop moesten toezien dat de bewoners zich gedroegen. In artikel 6 van deze instructie lezen we echter ook: 'Zij zullen zich zoodanig gedragen, dat de oude lieden achting voor hen hebben en hunne bevelen volbrengen en in het algemeen alles doen wat een goed huisvader en moeder betaamt.'² Het echtpaar diende voorvallen, zoals vechtpartijen, dronkenschap of verzet, direct te rapporteren aan de regenten. Verder waren ze verantwoordelijk voor de beschikbaarheid van voldoende en goed eten en voor het 'ordelijk geschieden' van de gezamenlijke maaltijden.

1. Van der Mark heeft op pagina 164 in haar boek een transcriptie van de betreffende ordonnantie opgenomen. Uit deze transcriptie is dit citaat afkomstig. S. van der Mark-Hoeyers, *Het huis van Willem Vroesen. De lotgevallen van een Huis met zijn Bewoners en Regenten. Gouda 1555 tot 1980* (Gouda 1992)

2. SAMH, Archief van het Oudemännerhuis (Willem Vroesenhuis), inv.nr. 0089. 74: Instructie voor den Huismeester en de Huismeesteres in het Oude-männerhuis te Gouda, 1912.

Jenny Gouka-van Zanen

Gouwe Verhalen is een serie interviews met mensen die het verleden van Gouda zelf hebben beleefd.

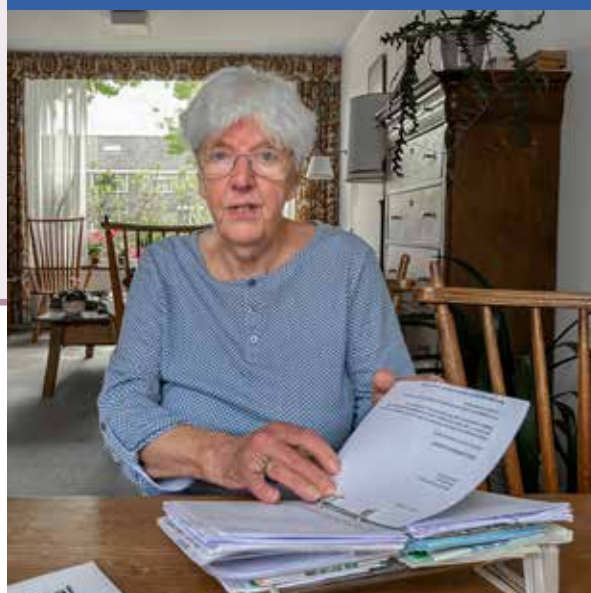
Gert Jan Jansen

‘Grappig om opeens tegenover elkaar te zitten. We kennen elkaar van afstand. Ik weet dat je met Janny getrouwd bent, die ik meemaakte als voorzitter van de Goudse Vrouwenraad. Zeven keer per jaar zie ik je hier de papieren nieuwsbrief van Die Goude in de bus doen. Was het Peter van der Kroef die suggereerde om mij te polsen? Hij was een leerling en collega van mijn man, Jan Gouka, toen ze allebei werkzaam waren op plateelfabriek Regina. Het contact is altijd gebleven, ook toen Jan in 2017 overleed. Als Peter zegt dat ik graag en makkelijk vertel, dan zal ik dat niet ontkennen. Hij kan het zelf ook.’

Op Scheveningen

‘Adriana heet ik officieel. Op Scheveningen, waar ik geboren ben, leidt dat meestal tot de roepnaam Jaan, of nog beter Jèëntje. Mijn ouders kozen voor Jenny als roepnaam. Volgens de ongeschreven regels van toen had ik vernoemd moeten worden naar de moeder van mijn moeder. Dan had ik nu Zoetje geheten en had ik tien nichtjes gehad met dezelfde naam. Mijn vader durfde dat patroon te doorbreken door zijn dochter te vernoemen naar zijn eigen moeder. Als ‘compensatie’ werd broertje Jaap vernoemd naar de vader van mijn moeder. Op vrijdag 1 juni 1934 kwam ik als Adriana van Zanen ter wereld. Het was een middenstandsgesin. Mijn vader was gediplomeerd schoenhersteller. Hij had twee werkplaatsen maar geen winkel. Moeder was op een modevakschool geweest en gaf thuis naailes. Arm waren we niet. We merkten dat het crisis was, doordat het aantal men-

Jenny Gouka-van Zanen (1934)

Jenny Gouka-van Zanen (foto auteur)

1937 Jenny van Zanen (collectie Jenny Gouka-van Zanen)

Auteurs

Cor Revet is gepensioneerd ambtenaar en is actief in de historische wereld van Gouda. Zo is hij onder andere docent en examinator bij de cursus Goudologie en redacteur van Tidinge van Die Goude.

Jildou Looge is kunsthistoricus en studeerde aan de Universiteit Utrecht. Zij houdt zich hoofdzakelijk bezig met 15e- en 16e-eeuwse schilderkunst uit de Nederlanden.

Eveline van der Hulst is historicus en medewerkster van het Streekarchief Midden-Holland

Gert Jan Jansen is hoofdredacteur van de *Nieuwsbrief* van Die Goude. Tevens is hij medewerker voor de rubriek 'Gouwe Verhalen'.

Agenda

LEZINGEN 2023

(voor verdere informatie zie www.diegoude.nl)

4 september	Lezing in samenwerking met Open Monumentendag over immaterieel erfgoed prof. dr. Sophie Elbers 'Kaas als (immaterieel) erfgoed'
23 oktober	Siety Meijer 'Jan Blanken en de Hollandsche IJssel'
27 november	Cor Revet 'De wijkontwikkeling van Korte Akkeren' Cilia den Boer 'De wijkontwikkeling van Nieuwe Parkwijk'

Tidinge

TIJDSCHRIFT VAN DE HISTORISCHE VERENIGING DIE GOUDE

Het Goudse Muziek- en Revuegezelschap 'De Patokanen' Cor Revet	96
Rederijker, jager of voetboogschutter? De Laarzenman ontrafeld? Jildou Looge	108
Het Goeijelijke Oudemannenhuis F no. 11 te Gouda Wilhelm Lodewijk Sauerbier als Hendrik Groen van de 19e eeuw Eveline van der Hulst	117
Gouwe Verhaal: Jenny Gouka-van Zanen (1934) Gert Jan Jansen	124